

Oorkonden en Mededelingen

DE 14e EEUWSE PROFETENKONSOLE VAN DE BRUGSE STADHUISGEVEL

Met de bouw van het stadhuis te Brugge werd waarschijnlijk in 1376 begonnen. De stadsrekeningen van 1377-1379 zijn verdwenen, maar uit het feit dat men in 1379 volop aan de beeldversiering van de voorgevel werkte, mag verondersteld worden dat de ruwbouw in dat jaar voltooid was. Tot het oorspronkelijke beeldhouwwerk aan de gevel zouden twintig beelden — verdeeld over twee rijen van tien beelden — en een onbekend aantal nissen met baldakijnen en kraagstenen behoord hebben (1). Aan de gevelversiering werd immer verder gearbeid door het bijzetten van nieuwe beelden; de laatste kwamen in 1786 tot stand. In 1792 werden alle beelden en wapens afgenomen en vernield. Tijdens de betreurenswaardige „restauratie” van de gevel in 1852-1862, werden zestien gebeeldhouwde consoles die behoren tot het oorspronkelijke 14e eeuwse

-
1. De beeldhouwer heet Jan van Valenciennes; het is niet bekend of de naam „van Valenciennes” de familienaam is van een Brugs beeldhouwer of de herkomst van de kunstenaar aanduidt. Hij werkte gedurende verscheidene dagen van de maanden april, mei, juli, september en oktober 1379, met een wisselend aantal medewerkers aan de gevel van het stadhuis. De beeldsnijders en leerknepen die bij hem arbeidden, werden per dag betaald; hijzelf echter ontving geen dagloon, daar hij waarschijnlijk een kontrakt had met het stadsbestuur. In februari 1380 werkte hij gedurende enkele dagen met een leerknep en werd dan wel per dag bezoldigd. Dit zou er kunnen op wijzen dat de gevelversiering in 1379 voltooid was, en dat die enkele dagen arbeid in 1380 bijkomend werk betroffen, dat buiten het kader van het kontrakt viel. A. LOUIS, *Les consoles de l'hôtel de ville de Bruges*, in *Rev. b. arch. et hist. art.* 7 (1937), blz. 177-210; A. JANSSENS DE BISTHOVEN, *Het beeldhouwwerk van het Brugsche stadhuis*, in *Gentsche Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis*, 10 (1944), blz. 7-81.

werk, van de gevel verwijderd en opgeborgen; ze bevinden zich nu in het Gruuthusemuseum. Hun oorspronkelijke plaats op de gevel is ons onbekend, aangezien we inderdaad niet weten of de huidige kopieën op de oude plaats staan.

Twee van deze konsoles waren te zien in de tentoonstelling *De eeuw der Vlaamse Primitieven* (nrs. 78 a en b); voor de katalogus stelden we daarover een nota op, die echter in verkorte vorm verschenen is. Over één van beide konsoles, nl. over de profetenkonsole, handelt deze kleine mededeling.

De kraagsteen (H. 27 cm., B. 54 cm.) is uit Ledische zandsteen gekapt en draagt nog sporen van gele en rode beschildering. Een kale gebaarde man zit naast een engel die een kruikje in de hand heeft; beide houden een schriftrol vast waarop de ouderling een tekst aanwijst. De tekstband verbindt de twee figuren in een sierlijke beweging die begint aan het hoofd en de rechterarm van de profeet en uitloopt in het lichaam van de engel. De expressieve kop van de man, die doet denken op de latere Isaias van Sluter, de reeds tamelijk rondplastische vorm en de zwaar gedrapeerde kledij die op een natuurlijke wijze het lichaam wil omhullen, getuigen van de kunde van een groot beeldhouwer. De houding en de gebaren van de engel daarentegen zijn minder geslaagd — het hoofd zit bepaald onhandig aan de romp vast — en het figuurtje is ook meer door de architecturale vorm van de konsole bepaald; deze engel is stijlkritisch nauw verwant met de witte engel op het glasraamfragment uit het Brugse stadhuis (Gruuthusemuseum, nr. III, 1411; katalogus tentoonstelling, nr. 77 d), die we omstreeks 1400 mogen dateren.

Naar de stijl zijn die konsoles van omstreeks 1379, te vergelijken met de ietwat jongere acht profeten en vijf konsoles van het portaal van het belfort te Brussel (2), evenals met de konsoles uit het schepenhuis (zaal van de

---

2. D. ROGGEN - L. VERLEYEN. *De portaalsculpturen van het Brusselsche stadhuis*, in *Geritsche Bijdragen*, 1 (1934), blz. 123-148.

Vierschaar te Mechelen, het werk van Jan van Mansdale, gez. Keldermans (1384-1385) (3).

Men heeft voorgesteld in de profetenkonsole van Brugge een voorstelling te zien van de engel die de priester Zacharias tijdens het reukoffer de aanstaande geboorte van zijn zoon Johannes meldt. Maar die voorgestelde identifikatie van de *priester* Zacharias bewijst nog niet dat onze konsole onder het beeld van de *profeet* Zacharias geplaatst was. Het lijkt ons echter ook niet onmogelijk dat de konsole een profeet voorstelt; ook de bijgevoegde attributen — lederen tas en inktkoker die symbolisch bij de schriftrol schijnen te horen — kunnen in die richting wijzen (4). Inderdaad, men kent vanaf de tweede helft van de 14e eeuw afbeeldingen van profeten in stadhuisen in de Nederlanden en in Duitsland; de oudst bekende — in de Hansazaal te Keulen — dateren van omstreeks 1370 (5). In het stadhuis te Brugge komen ze niet enkel voor aan de voorgevel (1379), maar we vinden ze eveneens terug op de zes kraagstenen onder de moerbalken van de *nieuwe kamer* (begin 15e eeuw) (6) en aan een portaal dat Gillis van der Houtmersch en Cornelis van Aelter zouden maken volgens een kontrakt van 31 december 1401 (7).

De identifikatie van de profeet is echter niet gemakkelijk want meerdere profeten kunnen met een engel voorgesteld worden, o.a. Elias, Isaias, David, Daniël. Het lijkt ons dan ook het veiligste, het voorlopig bij een anonieme profeet te houden.

L. DEVLIEGHER

3. J. SQUILBECQ, *Les sculptures de l'ancienne maison échevinale de Malines*, in *Rev. b. arch. et hist. art.*, 5 (1935), blz. 329-333;
- D. ROGGEN, *Het beeldhouwwerk van het Mechelsche Schepenhuis*, in *Gentsche Bijdragen*, 3 (1936), blz. 86-103.
4. Een profeet van het Brusselse belfort heeft een gelijkaardige lederen tas en inktkoker. Afb. bij ROGGEN-VERLEYEN, o.c., blz. 141.
5. E. TRIER, *Die Prophetenfiguren des Kölner Rathaus*, in *Wallraf-Richartz Jahrbuch*, 15 (1953), blz. 79-102 en 19 (1957), blz. 193-224.
6. A. JANSSENS DE BISTHOVEN, *De bovenzaal van het Brugsche stadhuis en haar gebedhouwde kalender*, in *Belg. Tijds. Oudh. Kunstgesch.* 14 (1944), blz. 117.
7. L. GILLIODTS — VAN SEVEREN, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, III, blz. 490. Brugge, 1875.